

OBSAH

Předmluva	9
1 Obecná sekvenční charakteristika genů rostlinného genomu	10
1.1 Charakteristika rostlinných genů	10
1.1.1 Promotor	12
1.1.2 Zaváděcí sekvence	15
1.1.3 Počátek translace	15
1.1.4 Exony a introny	15
1.1.5 Využití kodonů	17
1.1.6 Polyadenylační a terminační signály na koncích genové sekvence DNA	17
1.2 Genové rodiny	18
2 Jednotlivé typy genů rostlinného genomu	19
2.1 Geny složek genetického aparátu	20
2.1.1 Geny kódující 25S — 18S rRNA	20
2.1.2 Geny pro 5S rRNA	24
2.1.3 Geny pro tRNA	24
2.2 Geny kódující proteiny	25
2.2.1 Geny zásobních proteinů semen a hlíz	25
2.2.2 Geny pro leghemoglobiny	34
2.2.3 Geny pro enzymy fotosyntézy	39
2.2.4 Geny pro stresové proteiny	44
3 Regulace genů rostlinného genomu	51
3.1 Obecné poznatky z regulace jednotlivých genů	51
3.2 Genové rodiny ve vztahu k monogenní a polygenní dědičnosti	52
3.3 Hlavní faktory genové regulace	52
3.3.1 Orgánově specifická regulace genové aktivity	53
3.3.2 Regulace genové aktivity fytohormony	55
3.3.3 Regulace genové aktivity světlem	57
3.3.4 Regulace genové aktivity délkou dne	58
4 Transponovatelné elementy	60
4.1 Transponovatelné elementy kukuřice	61
4.1.1 Transponovatelný element Cinteotl	62
4.1.2 Systém Ac-Ds	63

4.1.3	Systém Spm (En-I)	65
4.1.4	Transponovatelný element Mu	66
4.1.5	Další typy transponovatelných elementů kukuřice	67
4.2	Transponovatelné elementy dalších objektů	68
4.2.1	Hledík	68
4.2.2	Petúnie	71
4.2.3	Další objekty	71
4.3	Další změny genomu působené transponovatelnými elementy	71
4.3.1	Stopy po excizi rostlinných transponovatelných elementů	72
4.3.2	Transpozice velkých úseků genomu a chromozomální aberace	72
4.4	Mechanismy aktivity transponovatelných elementů	72
4.4.1	Lokalizace transponovatelných elementů ve struktuře genů	72
4.4.2	Homologie úseků různých typů transponovatelných elementů	73
4.4.3	Molekulární model excizní transpozice	74
4.4.4	Transponovatelné elementy v evoluci	77
4.4.5	Transponovatelné elementy jako nástroje klonování genů	79
5	Repetitivní sekvence rostlinného genomu	80
5.1	Struktura rostlinného genomu	80
5.2	Vysoce repetitivní DNA	82
5.3	Středně repetitivní sekvence	83
5.4	Nestabilita repetitivních sekvencí	84
6	Detekce polymorfie délky restrikčních fragmentů jako spojovací článek mezi genovým inženýrstvím a šlechtěním	86
6.1	Základní princip	86
6.2	Způsoby využití	88
7	Mitochondriální genom	93
7.1	Počet kopií mitochondriální DNA v rostlinných buňkách	93
7.2	Mitochondriální chromozomální DNA	94
7.3	Mitochondriální plazmidy a pylová sterilita	98
8	Chloroplastová DNA	102
8.1	Chloroplastová DNA tabáku	103
8.2	Introny genů chloroplastového genomu	107
8.3	Projev chloroplastových genů	107
8.4	Autonomní replikace úseků chloroplastové DNA v kvasinkách	108
8.5	Geny pro odolnost vůči herbicidům typu triazinu	108
8.6	Chloroplastový mutátor	109
8.7	Chloroplastová DNA při somatické a generativní hybridizaci	109
8.8	Vztahy jaderného a chloroplastového genomu	110
8.9	Sekvence chloroplastové DNA v jaderném genomu	110
9	Transformace rostlinných buněk prostřednictvím bakterií rodu <i>Agrobacterium</i>	111
9.1	Bakterie rodu <i>Agrobacterium</i>	113
9.2	Plazmidy Ti <i>Agrobacterium tumefaciens</i>	113
9.2.1	Detekce přenosu T-DNA do genomů rostlinných buněk	114

9.2.2	Geny T-DNA	116
9.2.3	Hraniční sekvence T-DNA	118
9.2.4	Úsek virulence	119
9.2.5	Počátek replikace plazmidu Ti	122
9.2.6	Geny pro degradaci opinů	123
9.3	<i>Agrobacterium rhizogenes</i>	123
9.4	Zvláštní typy plazmidů Ti	128
9.5	Vlastnosti sekvencí T-DNA	128
9.5.1	Geny pro syntézu opinů	128
9.5.2	Geny pro syntézu fytohormonů	129
9.6	Sekvenování T-DNA	133
9.7	Mechanismus integrace T-DNA	134
9.7.1	Mechanismus excize T-DNA	137
9.7.2	Nepřavidelnosti při integraci T-DNA do rostlinného genomu	139
9.7.3	T-DNA jako mutagen	140
9.8	Dědičnost genů T-DNA	141
9.9	Metylace cytosinu jako pravděpodobná příčina potlačení aktivity genů T-DNA	144
9.10	Úseky T-DNA v netransformovaném genomu <i>Nicotiana</i>	145
9.11	Modifikace T-DNA	146
9.11.1	Transpozónová mutagenese	146
9.11.2	Princip intermediárních vektorů	147
9.11.3	Princip binárních vektorů	147
9.11.4	Projev chimérických genů rezistence k antibiotikám	148
9.11.5	Některé typy intermediárních vektorů	150
9.11.6	Některé typy binárních vektorů	153
9.12	Způsoby transformace rostlinných pletiv	153
9.12.1	Inokulace	153
9.12.2	Transformace rostlinných protoplastů kokultivací s bakteriemi rodu <i>Agrobacterium</i>	153
9.12.3	Transformace protoplastů izolovaným plazmidem Ti	156
9.12.4	Metody transformace rostlinných pletiv	156
10	Vnášení klonovaných genů do rostlinného genomu prostřednictvím bakterií rodu <i>Agrobacterium</i>	158
10.1	Selektovatelné geny	158
10.2	Úrovně studia exprese transgenů	159
10.3	Transgenóze jako nástroj studia genové regulace	160
10.3.1	Kombinace úseků promotorů transgenů	167
10.3.2	Směrování proteinů kódovaných transgeny do buněčných organel	167
10.3.3	Vnášení transponovatelných elementů	168
10.3.4	Geny, které kódují antisense RNA	169
10.4	Využití transgenóze ve šlechtění rostlin	170
10.4.1	Rezistence kulturních rostlin k herbicidům prostřednictvím transgenóze	171
10.4.2	Odolnost rostlin k hmyzím škůdcům	175
10.4.3	Projev některých dalších šlechtitelsky využitelných transgenů	176
10.5	Šlechtitelské využití transgenů	176
10.6	Využití genu 2 z T-DNA v systému jaderně podmíněné pylové sterility	177
11	Přímá transformace	178
11.1	Transformace protoplastů	178

11.2 Dočasná exprese vnesených genů v protoplastech	181
11.3 Dočasná exprese cizorodé mRNA	181
11.4 Další metody přímé transformace především obilovin	183
12 Rostlinné viry v genovém inženýrství	184
12.1 Virus mozaiky tabáku (TMV)	189
12.2 Virus ránových nádorů (WTV)	192
12.3 Virus zlaté mozaiky rajčete (TGMV)	193
12.4 Virus mozaiky kvěťáku (CaMV)	198
12.5 Manipulace rostlinných genů pro rezistenci k virům	205
12.6 Agroinfekce	207
12.7 Viry jako vektory cizorodých genů	207
13 Viroidy	209
13.1 Typy viroidů	209
13.2 Etiologie viroidů	210
13.3 Primární struktura viroidů	210
13.4 Mechanismus vzniku symptomů infekce viroidy	212
13.5 Využití vektorů obsahujících cDNA viroidů ke studiu mechanismu replikace viroidů	214
13.6 Reprodukce viroidů	215
13.7 Transformace a agroinfekce viroidy	215
13.8 Diagnostika PSTV	216
SLOVNÍČEK OBECNÝCH TERMÍNŮ MOLEKULÁRNÍ GENETIKY A GENOVÉHO INŽENÝRSTVÍ	217
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	223
LITERATURA	224